

Izveštaj o monitoringu javnog servisa RTS - Predmet monitoringa Jutarnji program RTS1 i centralna informativna emisija Dnevnik 2 -

Izveštaj o monitoringu Javnog servisa RTS

RTS – cenzura kritičkog mišljenja

Skoro potpuna cenzura opozicije, izostanak bilo kakve kritike predsednika države i vlade, nedostatak suštinskog sagledavanja problema i izazova u društvu, guranje pod tepih važnih tema i provladino orijentisani gosti, ključne su odlike dve udarne i najgledanije informativne emisije Radio televizije Srbije, Jutarnjeg programa i Dnevnika 2, pokazao je monitoring koji je sproveo istraživačko-analitički tim Demostata u periodu od 1. do 15. februara ove godine, korišćenjem Demostatove metodologije. Za razliku od RTS devedesetih, koji je bio nosilac propagande vlasti, ali i govora mržnje, danas su to neki drugi mediji, uključujući i televizije sa nacionalnom frekvencijom, dok se propaganda u korist vlasti na RTS sprovodi bez govora mržnje.

Jutarnji program i Dnevnik 2 – cenzura za kritičare vlasti u studiju RTS-a

Tokom Jutarnjeg programa RTS-a emituje se nešto više od 30 priloga, dok se u studiju za vreme petočasnog programa radnim danima i tročasovnog vikendom smeni najmanje pet gostiju, ne uključujući Jutarnji dnevnik.

Jutarnji dnevnik ima udarnog gosta koji je ili provladinog opredeljenja ili formalno neutralan jer se bavi društvenim temama, najčešće zdravstvom (to su gosti čiji nastup je ili depolitizovan ili formalno neutralan, ali je u podtekstu implicitno provladin stav). U toku posmatranog perioda monitoringa u Jutarnjem dnevniku nijednom nije bio gost koji je kritički orijentisan prema vlastima ili stanju u društvu.

Gostovanje u Jutarnjem dnevniku traje nešto kraće od 10 minuta, osim u slučaju kada gostuju pojedini državni funkcioneri, poput premijerke u tehničkoj vladi Ane Brnabić, koja je u studiju RTS provela 20 minuta, te šefa diplomatije Ivice Dačića, čije gostovanje je trajalo skoro 22 minuta.

U rubrici “Prelistavanje štampe” u Jutarnjem programu najčešće se čitaju naslovi i lidovi provladino orijentisanih listova, veoma retko se može čuti kritika, koja je uvek fokusirana ili na lokalnu vlast ili se svodi na opšta mesta.

Ako se i citiraju naslovi dnevnih novina koje su kritički nastrojene, oni se tiču opštih mesta, recimo iz kulture.

Razgovor sa gostom u “Prelistavanju štampe”, u rubrici koja ide radnim danima, u proseku traje nešto kraće od 15 minuta.

Ti gosti su uvek provladino orijentisani, veoma često antizapadno orijentisani ili su po pitanju spoljne politike formalno neutralni.

“Prelistavanje štampe” je najklasičniji primer cenzure: gostiju, naslova i tema, kako bi se izbegla bilo kakva kritika na račun vlasti u Srbiji.

Primetno je, takođe, da postoji limitiran broj gostiju koji se često ponavljaju, što je višegodišnja praksa.

Ostali gosti tokom Jutarnjeg programa obično se bave društvenim temama – zdravstvom, turizmom, položajem mladih, privredom, obrazovanjem, kulturom, naukom, spoljnom politikom.

Afirmacija vladine politike ide kroz sve sfere društva – od ekonomije (turizma, poljoprivrede, industrije, digitalizacije), preko nauke i sporta, do kulture.

Tokom njihovog gostovanja, političke teme se uopšte ne problematizuju, dok se društvene teme nedovoljno problematizuju.

Među priložima u Jutarnjem programu su i oni koji se tiču servisnih informacija, uključenja iz Auto-moto saveza Srbije, Hitne pomoći u Beogradu, kao i pregled sportskih vesti, u kojima se iznose podaci važni za svakodnevicu građana Srbije.

Ostatak priloga se mahom odnosi na društvo i kulturu.

Prilozi su neizbalansirani, nepotpuni i često se ponavljaju, čime se zaprema značajan prostor u programu RTS i kompenzuje se odsustvo tema koje problematizuju stanje u društvu.

Nije bilo sučeljavanja političkih protivnika u Jutarnjem programu u posmatranom periodu.

Emisija Dnevnik 2 u proseku ima oko 15 priloga.

Kao i u Jutarnjem programu, i u Dnevniku 2 primetno je odsustvo kritike vlasti, prilozi su nepotpuni i neizbalansirani, najčešće provladino orijentisani, bez pružanja šire slike i konteksta događaja.

Predsednik Srbije nije bio gost u studiju Dnevnika 2 u posmatranom periodu, ali je bilo njegovih direktnih uključenja sa različitim međunarodnih i domaćih skupova.

Dnevnik 2 počinje udarnim prilogom koji se često bazira na izjavama Aleksandra Vučića.

Njegova retorika usmerava dalji narativ.

Politika

Za razliku od RTS devedesetih, koji je bio nosilac propagande vlasti, ali i govora mržnje, danas su to neki drugi mediji, uključujući i televizije sa nacionalnom frekvencijom, dok se propaganda u korist vlasti na RTS sprovodi bez govora mržnje.

Opozicije gotovo da i nema u priložima, a u periodu od 1. do 15. februara nije bilo ni gostovanja kritičara vlasti u studiju u Jutarnjem programu i u Dnevniku 2.

Ukoliko se opozicija i pojavi, prilozi su vrlo kratki, nepotpuni, bez objašnjavanja uzročno-posledičnih veza i sveobuhvatnijeg konteksta.

Primer: U Dnevniku 2 je objavljena vest da je najveći deo opozicije protestovao tokom konstituisanja novog skupštinskog saziva u Republičkom parlamentu i da je poslaničke zakletve polagao u hodniku, ali nema preciznog navodjenja uzroka takvih poteza. U prilogu su emitovane krte izjave pojedinih predstavnika opozicije, ali bez objasnjenja šta je izazvalo njihov protest.

Primer: Uoči konstituisanja Narodne skupštine, RTS je imao kratke najave tog događaja, ali bez ikakvog konteksta, bez pominjanja postizborne krize u Srbiji i tvrdnji dela opozicije da su izbori pokradeni.

Primer: O Rezoluciji Evropskog parlamenta kojom se traži međunarodna istraga izbora u Srbiji, RTS je izvestio izbalansirano (uz izjave vlasti, predstavnika opozicije, i nekoliko poslanika EP), ali nepotpuno (nema objašnjenja zašto se traži istraga); kada je objavljen Predlog rezolucije, dva dana uoči usvajanja, RTS nije ništa izvestio u Dnevniku 2. Takođe, navedena tema se ne problematizuje.

Primer: Što se situacije na Kosovu tiče, prilozi su znatno duži, sa većim brojem izjava, ali ni tu nema kritičara vlasti. Gosti su provladini, uglavnom antizapadni/proruski, ili provladini i formalno neutralni. I ovi prilozi su nepotpuni (nema nikoga iz srpske zajednice na Kosovu ko bi kritikovao vlasti u Beogradu); KiM je bila dominantna tema u posmatranom periodu, pre svega zbog odluke Aljbina Kurtija da ukine dinar kao sredstvo plaćanja na Kosovu. Gosti komentatori

teme su ili deo vlasti (Ivica Dačić, Petar Petković, Milovan Drecun) ili novinari i urednici isključivo provladinih medija (Politika, Radio Beograd, Kosovo onlajn portal, Večernje novosti).

Primer: Centralna tema 14. i 15. februara i Jutarnjeg programa i Dnevnika 2 bila je obeležavanje Dana državnosti Srbije. O tome se govorilo u kontekstu prikaza naoružanja, kojem su prisustvovali predsednik države Aleksandar Vučić i ministar odbrane Miloš Vučević. U ostalim priložima na temu Dana državnosti reč je bila i o čestitkama koje su Vučiću uputili svetski zvaničnici. Ton takvih priloga je provladin, izbalansiran, jer su se pominjale čestitke i zapadnih lidera (predsednika SAD, Francuske, Italije), kao i predsednika Indije, prestolonaslednika Saudijske Arabije, lidera Egipta... Što se priloga sa centralne svečanosti povodom Dana državnosti tiče, ton je ponovo bio provladin, ali antizapadni, zbog poruka koje je iz Orašca uputio predsednik RS Milorad Dodik. ("To je taj srpski svijet, Zapad nas nije razumio").

Primetno je da Javni servis po potrebi menja, odnosno prilagođava ton kada izveštava o "spoljnim faktorima". Ilustracije radi, tokom posete grčkog premijera Micotakisa bilo je naglašeno prozapadno (pro-EU) raspoloženje zvaničnog Beograda. U sličnom maniru, nakon ukidanja dinara na Kosovu prenete su izjave zvaničnika Srbije u kojima se naglašava da se Srbija uzda u pomoć Zapada u toj krizi.

Primer: Govoreći o krizi na KiM, ministar odbrane Miloš Vučević je u Jutarnjem dnevniku rekao da ohrabruje izjava predstavnika SAD i da su bili korektni. Direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Petar Petković takođe je bio formalno neutralan po tom pitanju i nije kritikovao Zapad. Međutim, bilo je i drugačijih glasova, poput Milovana Drecuna, koji je bio jasno antizapadno orijentisan.

Trend izveštavanja se menja i u drugim okolnostima, pa se tako koristi svaka prilika da se afirmiše saradnja i "specijalni odnosi" sa Kinom ili Rusijom.

Društvo

Osnovna karakteristika izveštavanja o društvenim temama jeste odsustvo suštinske kritike na račun vlasti.

Ako kritike i ima, ona je depolitizovana i odnosi se na lokalni nivo, tako da gledalac ne može da izvuče jasnu povezanost konkretnog problema o kojem se izveštava i odgovornosti vlasti za njega.

Teme su obrađene ili provladino ili relativno izbalansirano, ali su uglavnom prilozima nepotpuni, odnosno nema druge strane, niti dubljih objašnjenja nekih pojava.

Primer: Govori se o masovnim odlascima iz sela u Srbiji ili o učestalim razvodima ili o niskoj stopi nataliteta, ali bez objašnjenja socioekonomskog konteksta.

Primer: Zdravstvo je svakodnevna tema. Neretko se apostrofiraju uspesi države, recimo, prilikom nabavke opreme za zdravstvene ustanove ili lekova za obolele od retkih bolesti, pa je ton takvih priloga provladin. Međutim, socijalno-ekonomski položaj medicinskih radnika i uopšte radnika (u industriji, u uslužnim delatnostima, prosveti...) se ignoriše, a mnogi problemi se ili delimično obrađuju (veliki kašalj i druge epidemije), ili se guraju pod tepih (recimo, liste čekanja na operacije).

Tokom obeležavanja Dana državnosti emitovano je i nekoliko ospežnih priloga iz istorije.

Primer: Izložba posvećena ustavima Kraljevine i Kneževine Srbije. Taj prilog je bio izbalansiran.

Međutim, ne pravi se poređenje u kontrastu, s jedne strane, slobodarske simbolike Sretenjskog ustava i generalno demokratskih ustavnih načela iz naše istorije i prakse i današnje prakse čestog kršenja Ustava Srbije.

Izuzeci od pravila da se izveštava nepotpuno i uzdržava od kritike jesu prilozi koji se odnose na selidbu muzeja Moderna garaža (izjava vlasnika muzeja Adligat koja je kritička prema vlastima), kao i prilog u Jutarnjem dnevniku o penzionerima koji treba da izdvoje mnogo novca za kupovinu lekova. Navedeni prilozi su bili izbalansirani i kritički orijentisani.

Ekonomija

Dominiraju provladini prilozi, koji su, zavisno od investicija, ili prozapadni (Bistrica) ili proruski (revitalizacija Hidroelektrane Đerdap 1), uglavnom nepotpuni (nema objašnjenja zašto se, na primer, kasni u izgradnji određenih saobraćajnica).

U priložima često nema druge strane.

Primer: U jutarnjem programu je emitovan prilog o poljoprivredniku koji tvrdi da od poljoprivrede u Srbiji može dobro da se živi. U prilogu se ne pominju problemi sa kojima se suočava najveći broj poljoprivrednika.

Primer: Agencija za ocenu kreditnog rejtinga "Fič Rejtings" potvrdila je kreditni rejting Srbije na nivou BB+.

Primer: Čak i kada se govori na temu inflacije, koja je glavni okidač za rast cena, ton je ponovo provladin jer se naglašava da će stopa inflacije biti smanjena u drugoj polovini godine. Primetno je da su takvi prilozi nepotpuni, jer se ne pominje ništa konkretno u vezi sa rastom cena brojnih proizvoda i usluga. Odgovornost za rast cena pripisana je isključivo "monopolistima" uvoznicima, koji utiču negativno na lični standard građana (izjava guvernerke Jorgovanke Tabaković).

Svet

Uglavnom se teži izbalansiranosti, naročito prilikom obrađivanja velikih svetskih sukoba (Ukrajina, Bliski istok).

Izveštavanje o izraelsko-palestinskom sukobu je uglavnom izbalansirano, ali je pojedinih dana bio primetan propalestinski ton, jer se u priložima više naglašavalo stradanje naroda u Gazi.

Dosta pažnje posvećeno je i protestima u Zapadnoj Evropi, ali je problem što im se posvećuje mnogo veća pažnja nego, na primer, postizbornoj krizi u Srbiji. Zato se ton izveštavanja o tim demonstracijama može nazvati antizapadnim. Primećuje se da se RTS sa znatno većom posvećenošću bavi problemima i negativnim trendovima koje ima Zapad, nego uspesima i pozitivnim konotacijama situacije na Zapadu (EU, SAD...).

Antizapadni i proruski ton primećuje se u izveštavanju o intervjuu američkog novinara Takera Karlsona sa predsednikom Rusije Vladimirom Putinom, koji je bio globalni medijski fenomen.

Kultura

Prilozi iz oblasti kulture su uglavnom izbalansirani, ali nema gostovanja umetnika koji su u javnosti poznati kao kritičari aktuelne vlasti.

Zabava

Prilozi su uglavnom izbalansirani. Takođe, nema gostovanja ljudi koji su u javnosti poznati kao kritičari aktuelne vlasti.

Sport

Izveštavanje o sportu je relativno neutralno. Ignorišu se političke poruke, uključujući i antivladine, poput skandiranja na sportskim utakmicama.

Autorke:

Marija Stojanović

Ivana Petronijević Terzić